Internet – Duhul din sticlă

VIOREL BLEAHU
Biblioteca Judeţeană Mureş

În 1969, Departamentul American al Apărării crea ARPANET, o reţea descentralizată pentru facilitarea comunicaţiilor în cazul unui atac nuclear. În 1983 informaţiile militare au fost concentrate într-o reţea separată MILNET. În anul următor, National Science Foundation a creat o reţea mai vastă NSF net, care cuprindea cinci supercomputere ce permiteau interconectarea calculatoarelor din centrele de cercetare şi din universităţi. Alte reţele ca: BITNET, USENET, UUCP, au extins aria la nivel internaţional. Crearea limbajului de marcare a textelor care devin portabile de la o platformă la alta a dus la apariţia World Wide Web dezvoltat la CERN în 1989 care împreună cu răspândirea calculatoarelor personale – PC, au dus la o explozie a Internet-ului.

Deşi în ***DEX*** – ediţia din 1996 şi chiar în ***Dicţionarul de neologisme*** din 2000 termenul Internet nu apare – notiţă explicativă existând în ***Dicţionarul enciclopedic român***, 1999, acolo cu o etimologie eronată (International Network în loc de Interconnected Network) – acesta este utilizat nu doar în reviste de specialitate, ziare, televiziune, ci şi în limbajul cotidian.

Infiltrat insidios în toate compartimentele activităţii umane, Internetul este o imensă provocare, o paradigmă nouă, fermentul unei noi mentalităţi, modificator esenţial al conştiinţei, vehicul dinspre Paradis sau Infern, un nou cult, un nou mod de a fi sau doar un instrument? O pletoră de argumente pro şi contra, atât pentru impactul asupra individului şi socialului, cât şi asupra bibliotecii şi bibliotecarului.

La începutul secolului al XXI-lea crearea, selectarea, depozitarea, transmiterea, regăsirea şi utilizarea informaţiilor modifică dramatic societatea, din una ierarhizată pe verticală şi dominată de mass-media, într-una interactivă on-line. Libertatea de informare, esenţială pentru orice societate umană liberă, reprezintă o problemă politică, legislativă şi etică fundamentală.

Etica în informare este un subiect periferic şi se află la răscrucea dintre culturi şi regimuri politice, moralitatea apărând în lumea reţelelor mai importantă decât legile.

BDD-A19265 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:25 UTC)

Între tradiţia occidentală, transformarea cunoaşterii din transmisie verticală de la zei sau regi prin interpreţi, este pusă sub semnul întrebării de paradigma socratico-platoniciană prin noul discurs pe orizontală. Etosul informaţional al societăţii greceşti se fundamentează astfel pe principiul libertăţii logosului, a discursului care a alcătuit, alături de moştenirea monoteistă evreiască a legii şi reprezentarea creştină a omului ca individ dotat cu interioritate, tripodul de valori esenţiale ale lumii moderne.

Inventarea tiparului şi procesul de secularizare oferă un paralelism pentru controversele eticii de informare. Utilizarea individuală a raţiunii era considerată influenţată de constrângerile politice şi religioase, în mare parte de tip oral, pe când utilizarea publică a raţiunii are loc fără folosirea cadrelor prestabilite pentru un grup social, punând la dispoziţia lumii cititorilor propriile gânduri.

Secolul al XIX-lea cu apariţia statelor naţionale, dezvoltarea „Galaxiei Gutenberg", dezvoltarea presei pune şi mai pregnant dihotomia „cenzură – libertate de exprimare".

Reducerea cenzurii duce la apariţia monopolului media în secolul al XX-lea, structură ierarhizată, piramidală de distribuire verticală a informaţiilor, acuzat de mediocritate şi mereu suspect de influenţare din partea puterii.

Internetul este media bazată pe dialog, pe distribuirea pe orizontală a informaţiilor, cu pretenţii de universalitate, care cuprinde nu doar libertatea de a obţine o informaţie ci şi acea de a transmite informaţii ca individ şi comunitate.

Prin apariţia interconectării se conturează o renunţare la metafora motorului, la dominaţia determinismului mecanic acuzat de pierderea libertăţii şi spontaneităţii şi apariţia metaforei reţelei în care şi sinele nu mai este identificat cu ego-ul, ci apare în mod dinamic din reţeaua neuronală a propriilor noastre creiere.

Ca şi apariţia scrierii în antichitate, tehnologiile informaţionale moderne nu sunt neutre. Ele necesită autocontrol în crearea şi utilizarea lor. Etica occidentală a fost dominată încă de la Lumini de idealul normelor universale care trebuiau să opereze în mod absolut, abandonându-se vechea tradiţie morală antică orientată nu după vreun cod, ci după sine. Pentru soluţionarea adevăratei provocări morale şi etice a prezentului – dreptul de a produce şi a difuza în mod liber informaţii – trebuie să se ţină seama şi de celelalte drepturi ale omului, precum dreptul la confidenţialitate şi la autodeterminare.

Posibilitatea comunicării globale şi instantanee prin Internet este considerată unul din atributele esenţiale, dar poate deveni o armă fatală într-un regim cu tendinţe autoritariste, potenţialitate deja actualizată – scandalul Echelon, denunţat în Parlamentul european în 1999, ca şi acuzaţia de

BDD-A19265 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:25 UTC)

interceptare sistematică a comunicaţiilor în special cele pe Net, adusă NSA (Agenţia Naţională de Securitate a S.U.A.). Alt aspect ameninţător la adresa libertăţilor o constituie dezvoltarea unor forme brutale de comerţ electronic: se plantează mici softuri în memoria calculatoarelor celor conectaţi la Internet permiţându-se urmărirea deplasărilor în reţea şi cunoaşterea personalităţii proprietarilor lor îngăduindu-se, prin cuplarea datelor obţinute la fişiere nominale, manipularea fără precedent a consumatorului.

Apologeţii reţelei susţin că această nouă formă de comunicare este cea mai mare revoluţie de la inventarea scrisului, interconectând persoane indiferent de poziţia lor geografică, într-un „dialog" fără bariere, fără violenţă, „igienic", omiţându-se pericolul unei fracturi sociale, paradoxal, a izolării individului.

Unul dintre entuziaştii Internet-ului, ex-vicepreşedintele american Al Gore anunţa, la Conferinţa Mondială pe tema dezvoltării telecomunicaţiilor că nimeni nu va fi exclus de la dezvoltare prin accesul la autostrăzile informaţionale. Dar accesul presupune un minimum de echipament al cărui preţ nu e la îndemâna oricui. În toată Africa sunt mai puţine linii telefonice decât în New York, existând disparităţi de acest gen şi în cadrul metropolei amintite. De asemenea, folosirea IT presupune o formare „long life", care cere efort pecuniar şi intelectual pe care familia, profesia şi problemele cotidiene nu-l pot asigura. Se pare că „frumoasa lume nouă" mai degrabă va accentua diferenţele între săraci şi bogaţi, decât să le atenueze.

Nu trebuie uitată nici adâncirea faliei dintre generaţii, alfabetizarea informatică desfăşurându-se sub deviza „Faceţi loc tineretului".

Noua schemă de comunicare multiplică nu doar receptorii, ci şi enunţătorii relaţionându-se cu democraţia şi libertatea, dar libertatea de a produce şi accesa fără constrângeri informaţia conţine şi germeni poluanţi, vectori ai patologiilor informaţionale. Spre deosebire de lectura pe carte, pe Internet utilizatorul vagabondează, derivând de la un site la altul, ajungându-se la navigare „per se", iar din dorinţa de supra-informare la sub-informare şi info-poluare, la incapacitate de aprofundare a cunoştinţelor, la confuzie. Libertatea de cunoaştere ajunge să ţină locul dorinţei de cunoaştere şi cunoaşterii propriu-zise.

Se pune problema calităţii informaţiei, care depinde de onestitatea intelectuală a emiţătorului şi de posibilitatea receptorului de a verifica autenticitatea informaţiei primite. Se trag semnale de alarmă referitoare la pericolul nivelării, al gândirii unice şi al aculturaţiei.

Mulţi consideră, având în vedere că Net-ul este aproape exclusiv apanajul limbii engleze şi că majoritatea informaţiei provine din S.U.A şi Europa, că va fi erodată masiv diversitatea culturală şi lingvistică iar gândirea unică, emisă

BDD-A19265 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:25 UTC)

într-o limbă dominantă a cărei ideologie o exprimă şi pe care o traduce în imperativele căutării profitului financiar maxim, devine posibilă.

Multiplicarea emiţătorilor voalează existenţa monopolului marilor grupuri de comunicaţii (precum fuziunea în 2000 a companiilor AOL şi Time Warner), giganţi care investesc şi încearcă să controleze infrastructura, accesul şi conţinuturile, oferind întregii lumi în acelaşi timp, aceeaşi informaţie.

Mai trebuie menţionat şi pattern-ul mental pe care îl propune navigaţia hypertextuală, altfel apreciabilă pentru convivialitate, bazat integral pe teza conform căreia bazele cunoaşterii se formează în cursul experienţei prin asocieri de idei, toate activităţile spirituale putând fi interpretate ca un proces mecanic. Rezultatul - pericolul agravării pasivităţii mentale. Ce devine inteligenţa când raportul este stabilit de un emiţător activ şi înregistrat pasiv de un receptor? În plus, pe Internet toate informaţiile se regăsesc pe acelaşi palier, fără destinaţie valorică între ele, rezultând un flux conceptual care face dificilă construirea unui cadru mental.

În ceea ce priveşte biblioteca, întrebarea dacă ea este ameninţată de către Internet cu dispariţia este caducă, nu doar din cauza diferenţelor fizice dintre carte şi ecran (rezoluţia în carte 300-1200 pixeli, ecran 72 pixeli, carte electronică 100 pixeli; rata de contrast la carte 20-30% pe ecran 5-10%), ci mai ales din cauza reflexului cultural format în cei 500 de ani de existenţă a cărţii tipărite.

Adevărată provocare pentru bibliotecă şi truditorii ei nu sunt IT, ci ideologia aferentă acestora.

Deprinderile tradiţionale ale bibliotecarilor: catalogarea, clasificarea, indexarea, realizarea de referinţe, instruirea utilizatorilor sunt încă relevante şi pot ajuta Internetul în a deveni un loc mai sigur şi mai bine organizat.

Internet – "The Spirit of the Bottle"

Abstract

At the end of the 20th century and the begining of the 21st century the development of Interconnected Network – shortly Internet – modified human society. It is now used everyday and everywhere.

Today, the Internet provoques us from ethical and moral point of view and we have to ask ourselves if it represents a menace or a blessing. More than that, we have to establish the library and librarian' s place in IT Age.

BDD-A19265 © 2003 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:25 UTC)